

LIBER SECVNDVS

DENVMNIS
AVREIS.

I.

Anglici Aurei & Belgici Alberti & Isabellæ Eugeniæ claræ nomina præferentes pendent denarios aurificum duos, gran. Roman. duodequingenta, & commutantur solidis Turonicis quinquaginta, Regalibus Hispanicis decem. Ex vicia Parisiensi feriuntur Alberti duodecim. Ex Misena vndecim cum quadrante. Angli autem suum aureum quinque Scheltingis commutant.

II.

Rhenani aurei pendent drachmam Fernelianam, siue gr. Rom. sexaginta. Itaque ex Bessæ Miseno conflantur Rhenani septuaginta duo.

III.

Aurei Italici pendent gr. Rom. sexaginta duo, vt & coronati Gallorum. Itaque Onuphriana vnciæ si duo grana adieceris, conficies septem huiusmodi aureos. At ex eadem vncia feriuntur octo Iulii, Pauli &c. Aureus vero Italicus commutatur vt plurimum vndecim Iuliis cum semisse, ratione scilicet decupla. Eadem ratione, nempe circiter decupla centum sestertios pendentes grana Romana mille octingenta, Panninius æstimat aureis Italicis tribus. Veneti Italicum aureum vulgo suis libellis octo commutant, hoc est, solidis nostratibus quatuor & quinquaginta. Romani suum aureum duodecim Iuliis æstimant. Ii legitima æstimatione valent tantum decem Castiliæ Regales cum duabus septimis. Budæi tempore coronati nostri

nostri edicto Regio æstimabantur solidis Turoneis triginta quinque. Sed vulgo commutabantur solidis duodequadraginta. Æstimationem hanc si velis ad Turonicos nostri temporis solidos reducere, dicendum, coronatum edicto Ludouici XII. æstimatum Turonicis nostri temporis solidis sexaginta, commutatum vero solidis sexaginta quinque.

IV.

Solati Gallorum aurei, & Hispanorum Philippici, quos Castilia Pistoletos vocant, pendent Atticam drachmam præcise, hoc est, gran. Roman. sexaginta tria. Itaque ex vncia Attica conficiuntur octo, vt recte notauit Ioannes Hurnius, ex Babylonia decem &c. Sed quia Argyrocopii Mancipes iubentur præponderantes aureos cudere; ideo ita ab illis instituitur ratio, ac si vno grano grauiores essent, & Regalem Hispanorum pondere æquarent, vt ex vncia Parisiensi conficiantur nouem huiusmodi aurei. Et sane Budæus ita suas rationes instituit, ac si solati penderent præcise gr. Rom. 64. Nam cum putet, Talentum Atticum pendere gr. Rom. 432000. quot re vera pendet grana Attica: Singula, inquit, talenta auri non minus senis milibus septingentis & quinquagintis solatis nostris valuerunt. Itaq; ratione duodecupla commutandi sunt hi aurei Regalib. duodecim, quod plerunq; fit. Rursus si censeantur pendere tm̄ sexaginta tria grana, vt re vera proprie pendent, & commutentur quadrantib. aurei quatuor, ac insuper solidis Turonicis tributum obseruabitur eadē ratio duodecupla. Quod si aureū tributum Francicis & duobus solidis commutent, tum tredecuplam rationem obseruabis. Atqui edicto Regio supra quadrantes quatuor, aut Francicos tres, vnus insuper solidus taxatur; vsus vero iam obtinuit, vt terni atque adeo quaterni solidi adiiciantur. Budæi tempore Solati edicto Regio æstimabantur solidis Turonicis triginta sex cum semisse; commutabantur vero solidis quadraginta, hoc est, æstimabantur edicto Regio

Turonicis nostri temporis solidis sexaginta duobus, & septem fere denariolis; commutabantur vero solidis fere duodeseptuaginta. Henricus II. Anno 1561. æstimavit solatos aureos solidis quinquaginta; Carolus IX. Anno 1572. solidis quinquaginta quatuor, Henricus III. solidis sexaginta, Henricus IV. solidis sexaginta quinque, & tamen nunc commutantur solidis duodeseptuaginta. Hodie Itali coronatos nostros cum solatis aureis plerunque confundunt, atque adeo Gallicos aureos minoris æstimant quam Castiliæ Pistoletos: Gallicos aureos Veneti libellis suis octo cum semisse commutant, quod eodem fere recidit, ac si aureum nostrum quinquaginta septem solidis nostratibus cum triente æstimarent. Duplicem vero Castiliæ Pistoletum septendecim suis libellis & semisse commutant, hoc est, solidis nostratibus centum & duodeuiginti.

V.

Ducati Turcici, Veneti, Hispanici, pendent grana sexaginta quinque, Hungarici, vt vult Agricola, grano vno grauiores sunt. Sed qui passim conspiciuntur, eiusdem sunt ponderis cum Turcicis, nempe granorum LXV. & eiusdem pretii esse solent. Sed etiam si LXVI. grana pendere censeantur, cum sæpe commutentur septem dimidiis Francicis, tamẽ pro singulis auri granis plus quam quaterna & dena argenti grana dantur. Eandem fere rationem obseruabis, si consideres, reliquos ducatos non nisi LXV. grana pendere, & tamen quatuordecim Regalibus commutari. Itali vero cum ducatum quatuordecim Iulius commutant, ne duodecuplam quidem rationem plene obseruant. Budæi tempore Ducati edictali æstimatione triginta solidis Parisinis siue Turonicis triginta sex cum semisse taxabantur; hoc est, Turonicis nostri temporis solidis sexaginta quatuor, quanti vero à negotiatoribus æstimaretur, Budæus non exprimit.

VI. Du-

VI.

Ducati Hungarici, Polonici grano vno grauiores sunt Hispanicis, vt modo fufius explicauimus.

VII.

Veteres Gallorum aurei Caroli octaui, Ludouici vndecimi, ac præcedentium denarii Consularis pondus æquabant, hoc est, pendebant gr. Rom. feptuaginta duo, & vltimo Regis edito taxati sunt solidis duodecoginta.

VIII.

Solidus Romanorum aureus sextulæ pondus æquabat, & pendebat Attica grana nonaginta sex, Romana octoginta quatuor. Horum præcipuus vsus fuit sub Impp. Christianis vsque ad Phocæ tempora. Budæus lib. 5. sui Assis; Vidimus, inquit, Constantini Magni, Iuliani, Magnentii & aliorum recentiorum solidos, sed in omnibus, quos expendimus, ita imminutum pondus erat, vt seni & semis non plane vnciam æquarent, septeni excederent. Vnum etiam Iustiniani vidimus, sed ne is quidem iam dictis grauior erat. Hæc Budæus, quibus verbis satis innuit, nummos illos sextulæ Romanæ respondisse, etiam si aliter sentiat Budæus, propterea quod putat, sextulæ Romanæ tribuenda grana Romana nonaginta sex. Ego quoque appendi nummum aureum hoc elogium præferentem, D. N. CONSTANS. Is pendebat gr. Rom. circiter octoginta tria, vt pote vsu & attritu vno grano leuior factus. Verum etiam si septeni solidi vncia nostrate siue Parisiensi aliquanto, nempe granis duodecim, grauiores sint; tamen qui vnciam auri debebat, is iuebatur septem eiusmodi solidos expendere. Vnciam hic Parisiensem intelligo, quæ non in Gallia tantum, sed & in Italia celeberrima est, quam Budæus putat esse veterem vnciam Romanam & Atticam, & re vera sub Impp. Christianis incipiebat in vsu esse, ideo videlicet instituta, vt octo denarios penderet, quemadmodum vetus Romana & Attica pendebat

octo drachmas Atticas. Hoc modo intelligenda esse credo Valentiniani verba C. Th. l. i. de Ponderatorib. Si quis solidos auri cocti appendere voluerit, septem solidos quaternorum scrupulorum nostris vultibus figuratos appendat, pro singulis vnciiis, quatuordecim pro duabus &c. Agricola hinc colligit, aureos Valentiniani denarii pondus æquasse. Sed obstat Zonaras, qui docet, aureos ante Phocam nunquam fuisse sextula leuiore. Superest igitur, vt hæc non prisca sit Attica & Romana, sed noua vncia, quæ nunc passim reliquarum omnium vnciarum est celeberrima. Tum autem Imperatores nihilominus vsurpabant prisca[m] libram, quæ pendebat vncias nouas siue nostrates decem cum semisse. Itaque Cod. Th. l. i. de Susceptoribus Valentinianus iubet, vt libram auri inferat in massa, qui septuaginta duos solidos soluere tenetur, & Cod. Iust. l. 10. de Susceptoribus. Quotiescunque certa solidorum summa pro tituli qualitate debetur, aut auri massa transmittitur, in septuaginta duos solidos auri massa feratur accepta. Zonaras l. 3. de Phoca loquens: *ὡς ἢ πρὸς τοῖς ἄλλοις, αἰτ, κ, χήμαλ* ἦ τῶν ὡς εἰοικε, *μίχρη γδ ἐκείνῃ παντός νομίσιμαλ* ἐξάγην σαθρὸν ἔλκονλ, (hoc est, ante Phocam sextulares erant aurei, sextula nunquam leuiore) *ἐκεῖνλ γδ τίτληρον ἐπενήσε, κολβώσας αὐτὸ κατὰ τὸν σαθρὸν, κ, τὰς μὲν εἰσπεράξεις, δσγλ δ βαρυτέρη, τὰς δ δόσεις κ, πάντα τὰ ἀναλώματα δσγλ δ κολοβομένῃ ἐπεπόητα.* Cedrenus. *ἠλάτλωσε ἢ κ, τὸ νόμισμα τὸ λεγόμενον τεταρτηρὸν ὀπινοήσας. Διπλῶ ἢ δ νομίσιμαλ ἐκτοτε γερνόντλ ἢ μὲν εἰσπεράξεις τῆδ δημοσίῳν φόρων τὸ βαρυτέρη ἀπήτει. ἐν δ ταῖς ἐξόδοις τὸ μικρόν ἐσκορπίζετο.* Franciscus Hotomannus Iuriconsultus eruditissimus censet, Nicephorum solidi quidem pondus retinuisse, pretium auxisse; sed contra pondus imminuisse, pretium auxisse, disertè testantur Zonaræ & Cedreni verba. Sextulares autem aureos vsque ad Phocam perdurasse, patet etiam ex Isidoro, qui sub Mauritio, quem impie iugulauit Phocas, florebat. Is Originum libr. X V l. capit. 24. Solidus, inquit,

quit, nuncupatur, quia nihil illi deesse videtur. Solidum enim Antiqui integrum dicebant & totum. Ipse quoque nomisma vocatur, pro eo quod nominibus Principum effigiebusq; signetur. Ab initio vero vnum nomisma vnus argenteus erat. Hoc enim ab Assyriis cœpit. Dicunt enim Iudæi, quod Abraham in terram Chananæam primus hanc aduexerit formam. Solidus apud Latinos alio nomine sextula dicitur, quod iis sex vncia compleatur. Hæc Isidorus parum iudiciose multa congerens, solens suo more; sed hoc saltem docens, ex prisca Romana & Attica vncia sex aureos feriri. Reliqua sic fere aptari possunt, vt dicas, olim Numismatis siue ἀργυρίων vocibus ἀπλῶς & indistincte sumptis intelligebatur, non sexta, sed dimidia pars vnciæ, nempe Siclus Sanctuarii, cuius vsus ideo primus Abraham ex Assyria in Chananæam inuexisse creditur, quia Siclorum & ἀργυρίων prima mentio in Abrahami Historia legitur. Nunc autem, vbi nomisma solidus vel χρυσός absolute dicitur, neque dimidia, neque quarta, sed sexta pars vnciæ intelligitur. Hæc esse videtur Isidori mens.

IX.

Angelotus est aureus Anglorum nummus, pendens grana Romana nonagiata sex, quot solidus grana Attica. Itaque vt ex vncia Attica & prisca Romana feriebantur sex solidi: sic ex vncia noua Romana siue Parisiensis feriuntur Angeloti sex. Æstimatur autem Angelotus vltimo Regis edicto solidis Turonicis centum, siue libris Turonicis quinque. Ab ipsis vero Anglis decem Chelinis æstimatur.

X.

Imperiales aurei pendent Romana grana centum.

XI.

Aurei Attici, Hebraici, Persici, quos Daricos vt plurimum nuncu-

nuncupabant Persæ, tum plerique Græcorum & Tracum aurei, atque adeo Romanorum à Neronis temporibus ad Constantinum vsque, didrachmales erant, & Hebræorum civili Siculo, Græcorum vero stateri Corinthio respondebant, hoc est, pendebant grana Romana centum viginti sex; Attica centum quadraginta quatuor; Hebræa centum & sexaginta. Itaque recte Agricola, cum ait, Daricum pendere tantundem atque Hungaricus, & sexaginta insuper momenta. Is enim Hungarico, vt diximus, tribuit grana sexaginta sex. Dicebatur autem ἀπλω̄ς aureus, χρυσός, νόμισμα, Zahab, denar, & drachma. Pollux l. 4. c. 24. ὁ ὅ χρυσός, σατήρ, δύο εἶχε δραχμάς. Idem l. 9. c. 22. οἱ μὲν Δαρεικοὶ ἐκαλοῦντο σατήρες, οἱ δὲ Φιλίππειοι, οἱ δὲ Ἀλεξάνδρειοι πάντες ὄντες. εἰ μὲν χρυσός εἶποις προσσκήνεται ὁ σατήρ. εἰ δὲ σατήρ εἶποις ὑπάρτων ὁ χρυσός Ἀλεξανδρίδης ὅτι ἄγγιστὴ καὶ ἡμιχρυσός λέγεται. Pretium vero si spectes, denaria quidem ratione commutabatur Atticus drachmis viginti. Suidas: λέγεται ἴνεις διῶαδς τὸν Δαρεικὸν δραχμάς ἀργεῖν εἴκοσι, ὡς πέντε Δαρεικὸς διῶαδς μνᾶν. At sesquiduodenaria ratione valebat drachmas Atticas viginti quinque. Zonaras tomo 11. πῶδὲ Ρωμαίοις αἱ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμαὶ χρυσὸν νόμισμα ἐν, πῶδὲ ὅ τοῖς Ἕλλησιν εἴκοσι δραχμῶν, ὡς Δίων φησὶν τὸ χρυσοῦ ἀλλάττεται νόμισμα. Hic manifesta est verborum traiectione, sic restituenda: πῶδὲ Ρωμαίοις αἱ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμαὶ χρυσοῦ νόμισμα ἐν, ὡς Δίων φησὶν, πῶδὲ ὅ τοῖς Ἕλλησιν εἴκοσι δραχμῶν τὸ χρυσοῦ ἀλλάττεται νόμισμα. hoc est, Romani Imperatores scilicet post Neronem aureum suum viginti quinque drachmis æstimabant. At Græci aureum eiusdem quidem ponderis, sed non eiusdem indicaturæ, & minus probum vigintitantum drachmis commutabant. Græcos enim aurum suum decuplo tantum pluris æstimasse, quam argentum, testatur Pollux l. 9. c. 2. τὸ ὅ χρυσίον ὅπ' ἄργεῖν ἑκαπλάσιοι σοφῶς ἀνπε ἐκ τῆς Μενάνδρου πῶδὲ κατὰ δίκης μάθη. Hefych. ΧΡΥΣΟΣ Πολέμαρχος φησὶ διῶαδς τὸν χρυσοῦ πῶδὲ τοῖς Ἀττικοῖς δραχμάς δύο. πλὴν ὅ χρυσὸν δραχμῶν νόμισμα ἑκαπλάσιοι ἀργεῖν δραχμάς δέκα. Μνᾶς ὅ (legendum, μνᾶν ὅ) λέγεται τὸς πέντε χρυσός. hoc est, Drachma aurea valet argenteas drachmas

drachmas decem, sed aureus didrachmalis esse, ideoque Mina argenti quinque aureis aestimari solet. Alias vero idem *δραχμῶν χρυσίου, ὁλικὴ νομισματῶν εἰς ἀργυρεῖν λόγον διδράχμων δέκα.* drachmam hic intellige quam Iudaicam diximus, quæ Siclo civili respondet. Sic denar Talmudicum, vbi de argento agitur, solet Zuzæ siue drachmæ Atticæ respondere: vbi autem de auro agitur, Siclum civilem æquat. Sic ergo Iudæi in Baua media. Denarius argenteus est vicesima quinta pars denarii aurei. Itaque 2. Reg. 5. 5. vocem Zahab Rabbi Ionatan vertit denarium aureum.

Similem homonymiam videas in eadem voce Zahab, nam Zahab *κρείως χρυσῶν* significat didrachmalem scilicet aureum. Aliquando tamen Zehub pro drachma Attica argentea sumitur; vt supra ex R. Schelomone monuimus. Dio, quem Zonaras laudat, sic lib. LV. *χρυσῶν*, inquit, *ἃ δὲ δὴ καὶ ἐγὼ τὸ νόμισμα τὸ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν διωάμενον κατὰ τὸ ὀπρωτεῖον ὀνομάζω. καὶ ἃ δὲ τῶν ἑλλήνων τινες, ἂν τὰ βιβλία ὅπῃ τῶν Ἀττικίζων ἀναγινώσκομεν, ἕτως αὐτὸ ἐμάλεσαν.*

Hinc est, quod pro centum sestertiis aureum dicant Historici, & vicissim. Suetonius Othone. Quoties Cæna Principem acciperet, aureos excubanti cohorti viritim diuidebat. Tacitus Historiarum libro primo, Quoties Galba apud Othonem epularetur, cohorti excubias agenti viritim centenos nummos diuidebat. Idem libr. XI. de Aduocatorum præmiis agens, hæc haud ita frustra dicta ratus (Princeps Claudius) capiendis pecuniis posuit modum, vsque ad dena sestertia, quæ egressi repetundarum tenerentur. Ulpianus Digestorum libr. 50. titul. 13. l. 1. de extraordinariis cognitionibus. Licita quantitas intelligitur pro singulis causis vsque ad centum aureos. Aureos intellige, quales Ulpiani, non quales Iustiniani temporibus cudebantur. Didymus in eo libro, qui Prisciano adscribitur, *τὰ δὲ χίλια σισέρπια ποιεῖ δρακόνια πενήκοντα δινάρια ἀργυρῶν, δέκα δὲ χρυσῶν, ἅπες καὶ μίλλη νόμμοι φασι.* Centum ergo Sestertii

M

Impe-

Imperiales, vel viginti quinque denarii drachmales duobus solatis aureis Gallicis commode possunt æstimari, quanquam Onuphrius Panninius totidem denarios aut HS. centum ternis scutis, vt ipse loquitur, hoc est, aureis Italicis æstimat. Budæus vero viginti denarios aut octoginta sestertios requirit in binos coronatos. Aureos autem Hebræorum didrachmales fuisse, iam supra in ciuili Iudæorum mina monuimus ex 1. Reg. 17. 10. & 2. Chron. 9. 16. Cæterum Antonius Piso, cum ait, habere se nummum aureum Alexandræum pendentem drachmas Atticas duas, & aliquanto plus; alibi vero drachmas duas & obolos duos, vel tresellos duos, & duodeuiginti grana, per drachmas Atticas intellige Fernelianas: per tresellos & drachmas absolute dictas intellige drachmas Onuphrianas, & obolos itidem Onuphrianos. Omnino enim Alexandræus ille pendet grana centum viginti sex. Iudæi in Baua media, cum aiunt, centum Mahas Astiram efficere, tum sic intellige, centum geras argenteas denaria ratione staterem Corinthium aureum pretio æquare. Q. Curtius lib. VII. memorat, apud Sogdianos fuisse quandam ἡλίβαλον petram, in quam confugerant Barbari non pauci, cum rogaret Alexander, vt fidem potius quam vires Macedonum experiri mallerent, illudentes Barbari rogarunt vicissim, num etiam alas haberent Macedones? Itaq; indignatus Alexander censuit præmiorum magnitudine inuitandos suos ad tam arduum opus. Seligit ergo ex toto suo exercitu trecentos iuuenes leuitate corporum & animorum ardore præstantes, tum post cohortationem tanto facinore dignam tandem addit Alexander. Præmium erit ei, qui primus verticē occupauerit, talenta X. vno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eadem ad X. hæc seruabitur ratio (legendum vtrobique XII.) certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem. Arrianus lib. 4. id referens: ἔνθα δὲ ἐκήρυξεν Ἀλέξανδρος πρῶτον ἀναβάντι δώδεκα τάλαντα εἶναι τὸ γέρας; δεύτερον δὲ ὅτι τὸν

τὸ τῶν τὰ δ' ἄ τεσσ, καὶ τείτω τὰ ἐφεξῆς, ὥστε εἶναι τὸ τελὸς ταύτῃ ἀναβάντι τριακοσίαις δαρικαῖς τὸ γέρας. Vides Arrianum pro talento trecentos darios scribere, quod intelligi potest vel de talento Attico, si denariam rationem sequaris, vel de Babylonio, si duodenariam.

XII.

Nobiles Henrici nummi sunt aurei Gallis peculiare, Henricorum nostrorum nomina præferentes, qui pendent grana Rom. centum triginta, & ultimo Regis edicto taxantur solidis Turonicis centum triginta quinque, siue libris Turonicis sex cum dodrante. Antonius Piso testatur, vidisse se Philippeum huius nummi pondus duobus circiter granis superantem.

XIII.

Romanorum aureus sub primis Cæsaribus aliquando pendeat gr. Rom. centum quadraginta. Antonius Piso testatur, in Lotharingia sua multos effossos nummos aureos, sed ex auro minus probato, qui Iani bicipitis hinc, inde equi effigiem insculptam haberent, & binos grossos penderent minus quatuor granis. Quia vero rudi opere & pingui Minerua confecti erant, ideo dubitatur à priscis Hetruscis, an à Gothis sculpti fuerint. Sed videtur, id posse ad artificis potius imperitiam aut fraudem, quam ad sæculi barbariem referri posse.

XIV.

Nobiles Anglorum Rosati, Milleresii Lusitanici, & Romanorum aurei plerique, quales sub primis Cæsaribus, & paulo ante libertatem oppressam fiebant, pendent denarios Consulares siue grossos nostrates duos, hoc est, gran. Rom. centum quadraginta quatuor, & Rosati quidem ultimo Regis edicto septem Turonicis libris & semisse, siue centum quinquaginta Turonicis solidis æstimantur. Ab ipsis vero Anglis quindecim Chelinis commutantur veteres, recentiores vero Rosati quatuordecim tantum Chelinis. Milleresii autem ultimo Regis edicto sex libris Turonicis & solidis duodeuiginti, siue soli-

dis in vniuersum centum & duodequadraginta taxantur. Budæus testatur, se multos appendisse nummos aureos sub primis illis Cæsaribus cufos, qui duos nostrates grossos penderent. Idem affirmarunt mihi multi aurifices. Sic & Agricola ait, Consulares aureos pendere duplicem Hungaricum & grana duodecim.

XV.

Primi Romanorum aurei, quantum quidem credimus, sub Coss. cufi, pendebant grana Rom. centum octoginta, quot noster aurei quadrans. Secundo vero grana centum quinquaginta septem cum semisse, vt & Miliarisia siue ἀργύρα. Colligimus id ex loco Plinii corruptissimo, & ab eruditissimis quibusq; viris varie vexato, cuius hæc videtur esse mens. Plinius ergo l. 33. c. 3. Aureus, inquit, nummus post annum L XII. (Hottomannus XII. legit) percussus est, quam argent. ita vt scripulum valeret sestertiis vicenis, quod efficit in libras ratione sestertiorum, qui tunc erant, sestertios D C C C C. (lege, I V M D C C C C L X) post hæc placuit X L M. signari ex auri libris, paulatimque Principes imminuere pondus, minutissime vero ad X L V M. locus est insignis, sed qui luce plurimum indigeat. Liceat igitur nobis quoque coniecturas proferre nostras. Plinius quæ scribit, plerumque non tam ex sua sententia scribit, quam ab aliis dicta transcribit. Nunquam enim legebat, quin exciperet, vt de illo testatur alter Plinius in Epistolis. Plinius ergo hæc excerpfit ab aliquo, qui sub Cæsaribus quidem vixit, sed tamen ipso Plinio paulo antiquior erat. Hoc primum. Præterea notandum, hic per libram intelligi Minam Atticam. Plinii tempore nummus aureus erat præcise didrachmalis. Itaque tum scrupulus siue *σέστυλιον* erat sexta pars aurei. Hinc fit, vt cuiusuis aurei sextantem scrupulum vocet. Plinius analogice, quemadmodum centesimam cuiusuis minæ partem drachmam appellari posse, censet Pollux.

Primum

Primum igitur ex Attica Mina cudi cœperunt triginta quinque aurei pendentes centena & octuagena grana. Horum aureorum scrupulus, hoc est, sextans pendebat grana Romana triginta. Valebat vero ratione duodenaria sestertios, qui tunc erant, hoc est, sestertios Consulares viginti. Huiusmodi, inquam, aurei præcise triginta quinque feriebantur ex Attica Mina, ex libra Romana triginta tres & aliquantulo plus, sed additamentum illud neglexit Plinius. Si ergo sextans aurei sestertios vicanos valebat, aureus ipse centenos & vicanos sestertios, triginta tres aurei huiusmodi quatuor millia & nongentos sexaginta HS. valebunt.

Secundo ex Attica Mina cudi cœperunt aurei quadraginta, miliarisii pondus æquantes, hoc est, pendentes grana Romana centum quinquaginta septem & semissem. De his aureis intelligendum id, quod Cenalus ait, se vidisse Consulares aureos, qui penderent solatos aureos Gallicos duos cum semisse.

Appendi & ego nummum aureum pendentem grana centū duodequingenta, sed inscriptionis maxima pars ita exesa erat, ut facile appareret, multis granis iusto leuiorem esse. Reliqua, quæ apparebant, hæc erant: CÆSARES, AVGVSTIF. & ab altera parte: DIVIF. PATER PATRIÆ.

Tertio confici cœperunt ex libra Romana aurei quadraginta duo præcise, vel ex Attica Mina aurei quadraginta tres cum dodrante. Hi duos denarios Romanos, siue grossos nostrates pendebant. Sed hoc per incuriam omisit Plinius alio properans, tum etiam quod eiusdem propemodum ordinis, ponderis & pretii esse censebantur cum iis, quos postea describit.

Quarto igitur cœperunt ex Attica Mina confici præcise quadraginta quinque aurei pendentes centena & quadragena grana.

Quinto nihil ad subductionis facilitatem expeditius visum, quam si cum Græcis, Hebræis, Persis, &c. conficerentur ex Attica mina præcise aurei quinquaginta, ex libra vero Romana aurei duodequingenta. Atque hi sunt didrachmales aurei, qui iam Plinii tempore in usu erant, ac fuerunt usque ad Imp. Christianos.

XVI.

Suprema, nummus est aureus ab Anglis ita dictus, quod eo maius numisma nullum habeant, pendetque duos Angelotos, grana Romana centum nonaginta duo, & commutatur viginti Chelinis, siue decem Turonicis libris, hoc ipsi vocant libram Sterlinam.

XVII.

Talentum Siculum & Atticum vetus pendet grana duodeoctoginta & trecenta, ac proinde si argenteum sit, valebit viginti quatuor Sestertios Imperiales, siue sex denarios drachmales, ut à Polluce æstimatur. At si aureum sit, pendebit tres aureos Atticos didrachmales. Veteres ergo Græci, cum de auro loquebantur, & Talentum indistincte memorabant, hoc talentum sæpe intelligebant. Pollux. ἠδωίατο τὸ χρυσίον τάλαντον τρεῖς χρυσοῖς Ἀττικῶς, τὸ δ' ἀργυρεῖον ἐξήκοντα μνᾶς Ἀττικῶς. Etymologus. τάλαντον κατὰ τὸ παλαιὸν χρυσοῦς εἶχε τρεῖς. δίο κ' ἐπιλήμων ὁ Κωμικὸς:

--- δύο εἰ λάβοι

τάλαντα, χρυσοῦς ἐξέχον ἀποίσσεται.
εἰς δ' τὸ λεξικὸν τῆς Ἰλιάδος.

Ἐπὶ λαπύρης τείπεδας, δέκα δ' χρυσοῖο τάλαντα. Cætera sunt interuersa, τὰ νῦν, inquit, ἐξακιχίλια λεγόμενα παρ' Ἀθηναίους. δὲ φέρεται δ' νοεῖται. ἡ δ' βραχύ π' ὡς τοῖς ἀρχαίοις &c. lego, δὲ φέρεται δ' νοεῖται. Ἐστὶ τὰ νῦν ἐξακιχίλια λεγόμενα παρ' Ἀθηναίους. ἡ δ' βραχύ π' ὡς τοῖς ἀρχαίοις. κ' ὁ ποιητὴς δὴλον ἡμῖν ἔτα ποιεῖ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ Πατρόκλου λέγων τῷ δ' τετάρτῳ ἔθηκε δύο χρυσοῖο τάλαντα. εἰς δ' ὡς τὸ τάλαντον τῶν ἑλλήνων, εἰς βραχύ π' τὸ τάλαντον δ' χρυσοῦ ἐν παρ' αὐτοῖς, ὡς ὁ Δίφιλος ἐν ἀργυρεῖῳ βραχύ π' τάλαντον λέγει. lege, λέγει δ' ὡς τὸ τάλαντον τῶν ἑλλήνων, ὅθεν βραχύ π' τάλαντον δ' χρυσοῦ παρ' αὐτοῖς, ὡς ὁ Δίφιλος βραχύ π' τάλαντον φησὶ.

φισί. Homeri verba, quæ citat Etymologus, habentur Iliados †
 In ea Eusthatius, τὰ ἴδου, inquit, τάλαντα ἔχουσα μικρόν ποσὸν ὑποβάλλουσι νοεῖν τὸ τάλαντον. εἴγε ὁ μόνον ἵππου ἔτι δὲ τέρψον πέντε ὕποδεῖς ἔστιν. ἀλλὰ καὶ ἔτι ἡ ἰσχυρὸς λέβητος, ὅς τῳ τείτῳ κείτῳ. ἔτω καὶ ἐν ὀδυσσεύῳ, ὁ μέγα πρὸ τάλαντον, ἔνθα ἰμάπα καὶ χιθῶνας καὶ δέκα ἰεῖα τάλαντα χρυσῶ ἐν Κιβωτῷ κείμενα δεξαπαυῖς μία μόνη ἐπὶ τῶν νῆα ἄρει. De hoc Talento vix dubito quin intelligenda sint Ctesia verba Sardanapali rogum ita describentis. ἔπεσε γὰρ τὸ οἶκημα δοκοῖς μεγάλαις τε καὶ παχείαις. ἔπειτα ἐν Κύκλῳ περὶ ἔθηκε πολλά ξύλα καὶ παχέα. ἃσε μὴ εἶναι ἐξοδόν. ἐν τῷ δὲ περὶ ἔθηκε μὴ χρυσῶ μινειάδας χιλιάδας ἀργυρίων ἢ μινειάδας ταλάντων, καὶ ἰμάπα, καὶ πορφύρας καὶ σολῆς παντοδαπάς. ἔπειτα ὑφάψαι ἐκέλευε τῶν πνεύων, καὶ ἐναεῖο πέντε καὶ δέκα ἡμέρας. οἱ ἢ ἔδαίμαζον ὁρῶντες τὸν κερπνόν, καὶ ἐδόκειν αὐτὸν δυοῖας ἐπιτελεῖν. ταῦτα ἢ μόνον ἤδεσαν οἱ δῖοι ἄρχοι. Quamquam potest vox ταλάντων adiectitia esse, ut Græco more subintelligatur Attica drachma. Ita non superat hæc summa viginti milliones auri. Quod si vox ταλάντων non est adiectitia, & de hoc Attico talento intelligenda sunt hæc verba, tum sextuplo maior fiet summa.

XVIII.

Lusitanicus, vel, ut vulgo dicimus, Portugalicus nummus est aureus Lusitanis peculiaris, pendens vnciam Parisiensem siue gr. Rom. quingenta septuaginta sex.

Budæi tempore Parisiensis auri vncia sedecim Francicis æstimabatur. Sic enim, ait, hoc tempore ea fere est auri ad argentum analogia, quæ duodecim ad vnum, paulo tamen minor. Si quidem vncia auri edicto Regio sedecim Francicis & quadrante taxata sit, & argenti viginti solidis cum semisse. Hæc Budæus. Perfecta autem analogia siue ratio duodenaria postulare, ut vncia argenti monetæ Hispanicæ viginti septem solidis æstimaretur & semisse, Auri vncia sedecim Francicis & semisse; Marca argenti Francicis vndecim, Auri Francicis centum triginta duobus. Argenti vero vascularii vncia triginta solidis, auri duodeviginti Francicis, Marca argenti vascularii duodecim libris, auri centum quadraginta quatuor. Hac ratione

tione octo auri grana quinque Turonicis Budæi solidis æstimarentur. Hoc modo Coronatus Gallorum aureus pendens grana sexaginta duo æstimandus erit Turonicis Budæi solidis duodequadraginta cum dodrante. Et re vera commutabatur tum solidis duodequadraginta, licet à Rege triginta quinque tantum solidis æstimaretur.

XIX.

Talentum Hebræorum numismaticum est nummus aureus pendens Hebræa grana præcise sex millia, Attica quinque millia quadringenta, Romana 4725. Hæc definitio coniecturis potius quam vlla certa demonstratione nititur. Quænam tamen sint coniecturarum nostrarum firmamenta, paucis est aperiendum. Primum, Stanislaus vnicuique nationi innumera propemodum Siclorum, minarum, talentorumque genera tribuit, millesimas puta, quingentesimas, centesimas cuiusvis talenti partes, totidem noua talenta esse vult. Sed hoc est scriptis antiquorum non lucem afferre, sed Cimmerias offundere tenebras, & inexplicabiles labyrinthos sibi data opera fabricari, ex quibus expedire se nemo queat. At certe potuit vna & eadem natio, si non centuplex, saltem duplex Talentum habuisse, quod ita commode distingui potest, vt alterum numismaticum dicamus, alterum Stathmicum, quod maius istud sit ponderis, non nummi vocabulum.

Rursus Pollux docet, cuius talento respondere minam aliquam analogicam, cuius Minæ drachmam itidem aliquam. Huius talenti mina erit Siglus Babylonicus, Sigli Babylonici Minæ vicem gerentis drachma erit λεπθόν siue granum Hebraicum. Apud Hesychium in voce Κοδράντης duæ sunt definitiones corruptæ, sed ita vt altera ex altera corrigi possit, Κοδράντης, inquit, ἢ πᾶν ἢ τίταρον τῆς φύλλευς, ἢ λεπθόν, (restituendum ex seq. definitione ἢ λεπθὰ δύο) τὸ ὃ λεπθόν ἕξακίχλιοςθν ταλάγην, ὃ ὄτι νόμισμα ἔν, ἢ κόκκοι, (lego

(lego χρυσός) τρεῖς. τὸ δὲ τάλαντον, (Stathmicum scilicet. prius illud leuius erat νόμισμα, ut vocat Hefychius) λίτραι ἑκατὸν εἰκοσίπειπε. ὁ δὲ Κοδρανθῆς νόμισμα τεία, (legendum videtur, τὸ δὲ νόμισμα, hoc est, numismaticum illud talentum) κοδρανθῆς τετραχίλιοι ὁ δὲ ἕχαλιος κοδρανθῆς τὸ τέταρτον τῆς φύλλεως. Idem paulo post: κοδρανθῆς τὸ πᾶν ἢ λεπτά δύο, τὸ δὲ λεπτὸν ἑξακχιλιουσῶν τάλαντων. Restituendum ex antecedenti definitione ἑξακχιλιουσῶν τάλαντων. Hefychii mens hæc est, κοδρανθῆς quadrans vel est cuiuslibet rei quarta pars, vel peculiariter quarta pars Phollis, atque hic est vltimus, id est, minimus quadrans monetarius, vel est quarta pars assis valens λεπτά vel Hebræa grana duo, ac proinde ter millesima pars Talenti Numismatici, quod pendet λεπτά vel Hebræa grana sexies mille, ac proinde si argenteum sit, valebit ratione sesquiduodenaria tres aureos, siue Atticos siue Hebræos, hoc est, didrachmales. Samuelis 2. c. 12. v. 30. David dicitur Hammonitarum Regi deductam coronam Talentum auri pendentem, & gemmis exquisitissimis ornatam, suo capiti imposuisse. Si de Stathmico, hoc est, maiore Hebræorum talento id intelligas, tum Regis capiti onus impones, quod tu humeris ferre vix possis, nempe octoginta libras Parisienses, & eo amplius. At hoc est baiuli non Regis onus, πανοπλίας certe non coronæ pondus. Siquidem Alcimus Epirota vir robustissimus, vel hoc maxime nomine censetur, quod armis duum talentum pondere grauibus solus vteretur, cum aliis vnus talenti pondus plus satis onerosum videretur. Plutarchi in Demetrio id testantis verba sunt: τὸν δὲ ἔπειρον, Thoracem validissimum gestabat, Ἄλκιμος Ἡπειρώτης ἀνὴρ πολυμικρότατος, ἤδη (ὡς) ἀπὸ καὶ ῥωμαλεώτατος, ὅς μόνος ἔχρητο διττάλαντην πανοπλίαν, ἢ ἄλλων χρωμένων τάλαντων. α.

Coronæ igitur quodnam erit conuenientius pondus, quam circiter decem vnciarum. Appianus de bellis ciuilib. libr. 2. de Cæsaris triumpho loquens: χήματα δὲ ἐν τοῖς θείαμβοις φάσι προσενεχθῆναι μυριάδας ἑξ καὶ ἡμισὺν τάλαντων, καὶ σεφάνες δύο καὶ εἴκοσι, καὶ διχαχίλιος ὅππῃ τοῖς ὀκλα-

N

κοσίους

κοσίαις ἀπὸ χρυσῆ ἑλκονταίς εἰς δραμναίας καὶ δέκα, καὶ τεσσαρεσς, καὶ πεντακοσίας λί-
 τρας &c. Hic τὸ ἑλκοντας non ad pondus referendum censeo, sed
 ad pretium, πρὸς ἀργυρεῖα λόγον ἀναζόμενον ratione duodenaria. Vna-
 quæque igitur corona valebat septenas argenti libras, & ali-
 quanto plus, pendebat vero septenas auri vncias. Liuius l. 34.
 in Triumpho Quintii Flamini, coronæ aureæ dona Ciuita-
 tum translatae centum quatuordecim. In Scipionis Asiatici
 triumpho numerat idem coronas aureas ducentas triginta
 quatuor, quarum pondus erat denarium aut duodenarum vn-
 ciarum. Idem l. 39. Manlius in triumpho suo tulit coronas au-
 reas ducentas duodecim pondo, hoc est, quæ duodenas qui-
 dem libras argenti valebant, denas vero auri vncias pendebant.
 Corona Caroli IX. Francorum Regis pendebat vncias Parisi-
 enses duodecim. Corona vero Carolæ à Marka Illustrissimæ
 Principis non ita pridem defunctæ quatuor tantum Parisien-
 ses vncias, quemadmodum mihi retulit aurifex, qui vtramque
 appendisse se dicebat. Eupolemus apud Eusebium præpara-
 tionis Euangelicæ lib. IX. τὸ ὅτι πάντων χρυσίον τὸ εἰς τὸν δ' οὐ σύλως καὶ τὸν να-
 ῖον, Salomonis scilicet, κατὰ χρυσὸν εἶναι τάλαντα μυριάδων ἑξ. εἰς δὲ τὸν ἡ-
 λως, καὶ τὴν ἄλλω κατασκευῆ ἀργυρεῖα τάλαντα χίλια δρακονία τετράκοντα δύο. χαλ-
 κῶ δὲ εἰς τὸν κίονα καὶ τὸν λωπῆρα καὶ σοῦν τάλαντα μυριάδων τεταχίλια πενήκοντα. Απο-
 πέμφει δὲ τὸν Σολομῶνα, καὶ τὸν Αἰγυπτίους καὶ φοίνικας ἐξέσους εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐκείτῃ
 χρυσῶς σίκλους δόντα δέκα. quotannis sc. τὸ δὲ τάλαντον εἶναι σίκλον, lege,
 σίκλων ἢ vel μ'. Quibus verbis indicatur totum Davidis thesau-
 rum à Salomone exhaustum ad perficiendam templi substru-
 ctionem. Sed hic notanda duo. Primum, talenti voce, vbi de
 auro agitur, intelliigi numismaticum; in cæteris Stathmicum.
 Secundo, centum millia Talentum auri, & centum myriadas
 talentum argenti, de quibus 1. Chron. 22. 14. & decem talen-
 tum argenti millia, de quibus 1. Chron. 29. 7. de Talento mi-
 nore ab Eupolemo accepta, reliqua vero omnia de Talento
 maiore. Postremo pro tribus millibus talentum auri, de quibus
 1. Chron.

I. Chron. 29. 4. Eupolemus legit triginta millia; iam aurum à Dauide donatum templo impositum vult Eupolemus, vt & totum argentum, tum à Dauide, tum à Principibus donatum. Aurum vero à Principibus donatum in operarum mercedem abiit. Dauid dedit primo centum millia auri talenta minora, scilicet I. Chron. 22. 14. dein triginta, vt putat Eupolemus, auri millia talenta maiora. Hæc duo simul compinge, conficiuntur quadragies sexies centena millia talentum minorum. Anni octo fere templo extruendo consumpti sunt, erant in opere centum quinquaginta peregrinorum millia; his quotannis dabantur Sicli deni maiores aurei, siue quadragenari aurei Gallici in mercedem & alimenta. Totidem donati sunt singulis cum discederent, ita colliguntur veluti nouem anni, sed ad numeri rotundationem decem annos sumamus. Ita quisque centenos sanctuarii siclos acceperit, ea summa centum quinquaginta millibus hominum distributa conficit centies quinquages centena millia Siclorum Sanctuarii, hoc est, quinque millia Talentum auri, quot à Principibus donati sunt templi. Argenti hæc esse poterit distributio. Dauid dedit primo decies centena millia talentum argenti, minorum scilicet; Principes dederant decem millia itidem minora, vt putasse videtur Eupolemus, tum Dauid septem millia maiora; colliguntur in vniuersum 23732. talenta argenti. Æris autem talenta octodecim millia à Principibus donata sunt, quorum etiam rationem habuit Eupolemus. Æris autem talenta quot à Dauide donata sint, & à Salomone impensa, nec Eupolemus, neque Scriptura commemorat. Potest tamen etiam sic fieri distributio horum quinque millium talentum auri, quæ à Principibus donata sunt, vt dicamus viginti continuos annos, quibus templum & Regia domus extructa est, quotannis singulis denos auri Siclos eiuiles distributos. Argenti quoque si lubet, mille tantum & ducenta triginta duo in templum collata sunt, reliquum in

domus impensas abierit. Denique non video, quomodo veri speciem induere possit, quod ait Eupolemus de quadragies sex centenis talentum auri millibus, nisi centum millia talentum auri vicenorum Siclorum singula censeantur, quibus accumulatur pro tribus triginta talentum auri millia.

Plinius l. 33. c. 3. præter alia equidem miror, Pop. Romanum victis gentibus in tributo semper argentum imperitasse, non aureum, sicut Carthagini cum Annibale victæ argenti pondus annua in quinquaginta annos, auri nihil. Nec potest videri mundi penuria id venisse. Nam Midas & Cræsus in infinitum possederant. Iam Cyrus devicta Asia pondus XXXIII. millia inuenerat, præter vasa aurea, aurumque factum, & in eo folia, platanumque ac vitem. Qua victoria argenti quingenta millia Talentorum reportauerat, & craterem Semiramidis, cuius pondus XV. Talenta colligebat. Hæc Plinius. Cuius quæstioni primum illud Aufonianum respondere licet;

Auri summus honos: auri pretium tamen est æs.

Multo magis argentum. Si quis Talentum argenti debet, potest id tam auro, quam argento exoluere, sed *περὶ ἀργυρίων λόγον ὁμνία* referebant, vt passim loquitur Diodorus. Itaque miraculum in eo mihi nullum videtur. Iam quod Plinius ait, craterem Semiramidis fuisse quindecim Talentorum, id intelligendum de magno cratere, quem Semiramis Ioui dedicauit. Erant enim tres Semiramidis crateres magnitudine insignes, quorum alter quindecim, reliqui duo simul quindecim quoque Talenta Attica pendebant. Eos sic describit Diodorus libr. 2.

Ἐπιπέχον δὲ καὶ περὶ τρεῖς χρυσοὶ τρεῖς, ἃν ὁ μὲν Διὸς εἴληκε τάλαντα Βαβυλωνίαι
(minora scilicet, licet forte ne Diodorus quidem id animadu-
uerterit) *χίλια καὶ ὀκτακόσια τῶν ἄλλων ἐκάπερ ἑξακόσια.* Maior Iouis siue
Semiramidis crater pendebat Babylonia vel Hebræa talenta
numismatica mille ducenta, teste Diodoro, Attica vero Stath-
mica quindecim, teste Plinio. Ergo Talentum numismaticum

Baby-

Babylonium, vt & Hebræum est octogesima pars talenti Attici Stathmici. Iam ex ipsis Diodori verbis quis non colligat, hæc auri talenta fuisse numismatica, non Stathmica, hoc est, talentis maioribus & Stathmicis longe leuiora. Nam ibidem Diodorus ait, Ioui à Semiramide structam imaginem mille talentum auri. Imago Rheæ eiusdem erat ponderis & metalli. Adstabant Rheæ bini leones, totidemque serpentes tricentum argenti Talentum. Et tamen eos vocat *ὑπερμεγέθεις*: ἐπὶ δὲ τῶν ἀνάτων αὐτῆς εἰσήκεισαν λέοντες δύο καὶ πλησίον ὄφεις ὑπερμεγέθεις ἀργυροῖ, τεράκοντα τετράκωντων ἔκαστος ἔχων τὸ βάρος. Qui fit, vt Rheæ pendat auri talenta mille, ipsius vero serpens *ὑπερμεγέθης* triginta tantum argenti talenta? Nempe quia illa auri talenta mille sunt numismatica, Stathmicis tantum Babylonicis quidem decem cum quinque duodecimis; Atticis vero duodecim & semis respondentia. Argenti vero talenta sunt Stathmica; siue Attica, siue potius Babylonica. Itaque *ὑπερμεγέθων* illorum serpentum siue draconum quisque Rheæ simulacro triplo fere grauior erat, Rheæ vero simulacrum serpētis simulacro quadruplo pretiosius. Vel, quod idem est, vnicum Rheæ simulacrum tantundem valebat, atque ambo illi serpentes & ambo leones simul, etiamsi fingamus, leonum imagines eiusdem ponderis fuisse cum serpentum simulacris.

F I N I S.